

Ózer Ágnes

· Városi Múzeum, Újvidék
· agnesoz@gmail.com

SZÉCHENYI ISTVÁNNAK, A „LEGNAGYOBBI MAGYAR”-NAK A HELYE A SZERB TÖRTÉNELMI TUDATBAN

*The Place of István Széchenyi, the “Greatest Hungarian”,
in Serbian Historical Consciousness*

A szerb történelmi irodalom ritkán és akkor is általában negatív értékeléssel viszonyul a magyar történelmi egyéniségekhez. A ritka kivételek között is kivétel a Széchenyi Istvánról alkotott pozitív történelmi összkép. Ebben a tanulmányban a Széchenyiek a szerb, a magyarországi szerbek és a szerbiai történelmi irodalom Széchenyi-képével foglalkozik a szerző, különös tekintettel a „legnagyobb magyar” elhalálozásának körülményeire és visszhangjára.

Kulcsszavak: szerbek, nyelvhasználat, reformátor, történelmi kép, halál, temetés, történelmi egyéniség

Széchenyi István azon kevés magyar történelmi személyiségek közé sorolható, akiknek több évszázadra visszamenőleg meghatározott helyük van a szerb történelmi tudatban. Széchenyinek nemcsak hogy helye van, hanem a szerb történelmi irodalom reformátori nagyságát és liberális politikai szereplését pozitívan ítélte meg, és értékeli ma is.

A napjainkban kialakult Széchenyi-képhez nagymértékben hozzájárul a tény, hogy a szerb tanulók már az általános iskolai tankönyvekben találkoznak Széchenyi István nevével, majd ismereteiket a középiskolában bővíthetik. Széchenyi István tehát egyike annak a 29 magyar történelmi személyiségnek, akik már az alapfokú képzés folyamán bekerülnek a szerb tanulók történelmi tudatába.¹ A

¹ Erről bővebben: Nebojša Jovanović: *Leksikon ličnosti udžbenicima istorije*. Novi Sad, 2001. Ebben a lexikonban Széchenyi István mellett, kisebb vagy nagyobb terjedelemben, a szerző a következőkről emlékezik meg: Andrássy Gyula, Arpád fejedelem, Bartók Béla, II. Béla király, III. Béla király, IV. Béla király, Deák Ferenc, Dózsa György (hibásan Dož Đerd), Horthy Miklós, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás király, I. (Szent) István király, Kállay Benjamin, Károlyi Mihály, Károly Róbert király, Kossuth Lajos, Könyves Kálmán király, IV. Kún László király, Luxemburgi Zsigmond király, Mária királynő, Ná-

Nebojša Jovanović szerkesztette *A történelemtankönyvekben szereplő személyek lexikona* a Széchenyiről szóló címszóhoz az adatokat a Magyarország történelmével foglalkozó orosz nyelvű könyvből merítette. Ezt a tény azzal magyarázhatjuk, hogy nyelvtudás híján a szerző csak ily módon juthatott bizonyos verifikált információkhoz. A címszóban nagy vonalakban ismertette Széchenyi reformkezdeményezéseit, műveit, majd ezt írta: „*Széchenyi István személye kapcsán a magyar történetírásban nagy ellentétek állnak fenn. A nemesi-burzsóá történetírás az uralkodóházhoz való kapcsolatát emelte ki, és a szinte ellenséges állásfoglalását az 1848-as forradalommal szemben, s így 1867-től Széchenyi-kultuszt teremtett. Az ország nem magyar lakossága iránt tanúsított toleráns viszonyulásáért korának szerbsége becsülte és nagyra tartotta.*” (JOVANOVIĆ N. 2001:311)

A szerbség és a Széchenyi családi ismeretsége nem Széchenyi István szerbiai utazásával vette kezdetét, hanem édesapjának, Széchenyi Ferencnek ezt megelőző szerzteágazó kapcsolatai folytán. S itt elsősorban Stefan Stratimirović karlócai ortodox érsekkel való találkozásaira és beszélgetéseire gondolunk. Stratimirović magánlevelezésében nemegyszer fordul elő a Széchenyi vezetéknevű az apa, vagy pedig fia, István vonatkozásában. A Széchenyiek a szerbségről Széchenyi Ferenc és Stratimirović kapcsolata révén szereztek információt, még ha ez esetenként a híres szerémségi–karlócai bor ajándékozásáról szólt is.² Ennek a kapcsolatnak pozitív irányba való fejlődését nagyban befolyásolta mindkettőjüknek a szabadkőműves mozgalomhoz való tartozása.

Széchenyi István 1830-ban a Duna-szabályozás során került szorosabb kapcsolatba Szerbiával, s ismerte meg közelebbről. Szerbiai tapasztalatairól és ismeretségeiről *Naplójának* erre vonatkozó feljegyzéseiből értesülhetünk. (SZÉCHENYI I. 1978) A személyes kontaktusok és kötődések nem mondhatók egyirányúaknak. A Széchenyi István egyéniségéről és közéleti szerepléséről szóló híreket egyaránt figyelemmel kísérték mind a magyarországi szerbek, mind a szerbiai közvélemény. Az előbbieket elsősorban korának politikai csatározásaiban játszott szerepét, szerepvállalását értékelték, míg a szerbiai közvéleményt azon tevékenysége bővülte el, amely a „haza fölemelkedését” és előrehaladását szolgálta.

Életművének értékelői szerint (Petar Krestić) Széchenyi tevékenysége hatást gyakorolt a „magyarországi szerbségre is”, különösen a 19. század harmincas, negyvenes és ötvenes éveiben. Ezek az évek jelentették „Széchenyi munkálkodásának” aranykorát. (KRESTIĆ P. 2003) Állítása szerint Széchenyinek a haza fölemelkedésén való munkálkodása ritkaságszámba ment, és egyaránt „hatással

polyi László, II. Rákóczi Ferenc, Szapolyai (Zápolya) János király, Tahy Ferenc, Tomori Pál, Zrínyiek.

² Erről bővebbet a karlócai Arhiv SANU-ban levő Stratimirović-levelezésből lehet megtudni.

volt mind a magyar népre, mind Magyarországnak »széles néprétegeire«, függetlenül azok nemzeti hovatartozásától”. Ez a magyarországi szerbség körében kiváltképpen érezhető volt. Így Petar Krestić külön foglalkozik Széchenyinek Teodor Pavlović, a *Serbske narodne novine* szerkesztőjére gyakorolt hatásával. „Tény, hogy Pavlović, akit a szerb nemzeti megújulás egyik kiemelkedő egyéniségéként tartanak számon, sokat tanult Széchenytől, és gyakran a gyakorlatban is alkalmazta Széchenyi módszerét, pillanatokra szinte el volt bűvölve Széchenyi egyéniségétől.” A (magyarországi) szerbség a reformkor politikai csatározásaiban nyíltan Széchenyi mögé sorakozott fel, és annak a véleményének adott hangot, hogy „az ellenzék vezérei, Batthyány gróf, Teleki és Kossuth még nem nőttek fel Széchenyi nagyságához”. (KRESTIĆ P. 2003:104)

Ami a magyarországi szerbséget végérvényesen a Széchenyivel való rokonszenvezésre készítette, az Széchenyinek az erőszakos magyarosítás ügyében vallott álláspontja volt. Széchenyinek a Magyar Tudományos Akadémián 1842. november 27-én megtartott beszédében a magyar nyelv hivatalossá tételére kapcsán meggyőződéssel állította: „... *ha egyenlő körülményileg a nagyobb számban a nagyobb erő, mit senki sem tagad, ugyanazt hisszük: nemzetiséget csak úgy rákenhetni bárkire is, ki éppen kezeink közé jut, mint például meszet a falra, vagy mázat fazéokra? És azt hisszük: parancs már elégséges, hogy valaki nemzeti sajátosságából kivetkőzzék?*”. „*A más vérű, a más ajkú, sőt nem egy magasztos lelkületű, nemzet-főnnállási ábrándaiban bona fide még bámul is: egyenesen kegyelemnek miért nem veszi mindazt, például a szláv, érette és vele tenni szándoklanak, és a kelletnél hevesebben védi vérét, miben annyi magyar szintűgy kíván, sokszor vajmi erős példával jár elöl, mert mindennek meg van saját határa...*” „*Ámde Isten előtt mindazon kísérletekben, melyekkel a túlhév vérünket terjeszteni, és eképp nemzeti létünket biztosítani buzog, nem kénytelen-e látni Magyarországnak minden más ajkú – s kérdezzük meg őket, hadd szóljanak ők – sokkal többet, mint a magyar nyelv törvényesítését? Legyünk végtére igazságosak.*”³ (SZÉCHENYI I. 1903) Ebben a beszédében Széchenyi a magyar nyelv terjesztésének liberális felfogása mellett foglalt állást, de nem vesztette reményét, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek beilleszkednek a „történelmi magyar nemzetbe”, amit a későbbiekben Wesselényi, majd a reális politikai színtéren Eötvös is meghirdetett. Eötvös Széchenyi beszédét azért tartotta fontosnak, mert szerinte ő volt az első, aki „a nyelvbéli és történelmi nemzetiség között létező ellentétet belátta”, s rámutatott azokra a veszélyekre, „melyeket a nemzetiségnek hibás értelmezése hazánkba hozhat”. (GALÁNTAI J.-: 9)

Széchenyi beszédét a magyarországi szerb sajtó és közvélemény tüzetes elemzésnek vetette alá. Széchenyihez leveleket intéztek, közöttük egy olyat is,

³ Széchenyi István 1842. november 27-én mondta el akadémiai beszédét.

melyet 250 szerb egyházi személy írt alá. S talán bátran állíthatjuk, hogy Széchenyinek ez volt az a gesztusa, amellyel rendíthetetlenül megalapozta helyét és pozitív elbírálását a szerb történelmi tudatban. Ezzel a pozitív elbírálással és Széchenyi-képpel a Kossuth Lajosról alkotott negatív képet állíthatjuk szembe, Kossuthot ugyanis a szerb történelmi tudat a negatív konnotációk halmazával fogadott és tart számon ma is.

A két világháború közti időszak történeti irodalmában az Újvidéken működő Istoriosko društvo (Történelmi Társulat) *Híradó (Glasnik istorioskog društva u Novom Sadu)* című folyóiratának 1934. évi számában Dimitrije Kirilović⁴ publicista az erőszakos magyarosítás kérdésével foglalkozva – a revizionizmustól tartó szellemben – a „*Magyarosítás az egykori Magyarországon*” (*Pomađarivanje u bivšoj Ugarskoj*) címmel írt tanulmányt. Ebben a tanulmányában Kirilović abból az alaptézisből indul ki, hogy a trianoni békeszerződés megkötése óta „a magyarok állandóan azon munkálkodnak, hogy ezt revízióknak vessék alá”. Nézete szerint ily módon a magyarok arra törekednek, hogy bebizonyítsák, a legnagyobb igazságtalanságot élték meg azáltal, hogy bizonyos területeiket elvettek, miközben azt állítják: „... az egykori Magyarország területén élő kisebbségeikhez ők mindenkor végtelenül igazságosan és humanusan viszonyultak”. Szerinte a hajdani Magyarország területén működő oktatási és kulturális intézmények létjogosultságát is megkérdőjelezték a mindenkori hatalomtartók, még ha megalakulásuk más történelmi feltételek között játszódott is le, és „mint a nemzetiségi jog artikulációjára a magyarok nem hivatkozhatnak rájuk azzal az érveléssel, hogy létrehozataluk toleranciájuk és liberalizmusuk bizonyítéka”.

„... A magyar államfők abban a hitben éltek, hogy hibátlanok, ezért senkire sem hallgattak. Még akkor sem, ha akadt közöttük olyan, aki arra figyelmeztette őket, hogy asszimilációs törekvésekben fogják vissza magukat.” Még mielőtt minden téren kialakult volna a nemzetiségi harc, Széchenyi István gróf arra figyelmeztette a magyarokat, hogy ne törekedjenek az erőszakos asszimilációra, mert az olyan összetűzéseket fog előidézni, amelyekben a magyarok alulmaradnak. „Aki másokat akar beolvasztani – mondta 1842-ben Széchenyi az Akadémia ünnepi ülésén –, annak egyedül kell asszimilációs erővel rendelkeznie... Ez az erő pedig egyedül a civilizáció ereje, amelyet kard nem szabdal, és amely előtt a legnagyobb hősiesség is főt hajt.” „Széchenyinek igaza volt. A magyar erőszakosság ásta meg a maga sírját. A nemzetiségek megszabadultak ettől az erőszakosságtól, és ma, mint az egykori Magyarország nemzetiségei, a szerbek, a románok és a szlovákok saját nemzeti államaiknak elégedett polgárai.” (KIRILOVIĆ D. 1934)

⁴ Dimitrije Kirilović (1894–1956) író, könyvtáros, az Állami Levéltár igazgatója. Az Újvidéki Történelmi Társulat (Istorijsko društvo u Novom Sadu) megalakulásától, 1928-tól a *Glasnik*-ben számos munkát jelentetett meg.

A modern szerb történeti irodalom nem sokban lépett tovább a Kirilović-féle érvelésnél, így a szerb történelem modern szintézisének számító *Istorija srpskog naroda* (GAVRILOVIĆ S. 1981) című több kötetes alapműben sem, melynek ötödik kötete az első szerb felkeléstől a berlini kongresszusig terjedő időszakot taglalja (1804–1878). Széchenyiről Slavko Gavrilović akadémikus írt.⁵ A magyarországi szerbség történetének ismertetésekor a szerbeknek az erőszakos magyarosítás elleni mozgalomról írva fejti ki, hogy a szerbek természetesen visszautasították, mert „az ok nélküli bizalmatlanság jelét vélték benne felfedezni, annál inkább, mert nekik érdemeik voltak Magyarország és a Monarchia előrehaladásában. Azt bizonygatták, hogy ezzel a több évszázados magyar–szerb szövetség felbomlását szeretnék elérni. Ezért ők egytől egyig az elnemzetlenítést és magyarosítást megtestesítő Kossuth ellen voltak. Ellenében a »nagy grófort«, Széchenyi Istvánt állították, az európai liberalizmusra támaszkodó széles nemzeti látókörűségével”. A szerbek visszautasították a magyarságnak „politikai nemzetként való kossuthi meghatározását, viszont elfogadhatónak tartották a magyar nyelv bevezetését az állami adminisztrációba a latin helyett...” (GAVRILOVIĆ S. 1981:41)

Széchenyinek a nyelvhasználatról kifejtett nézetei a szerbek előtt – így a szerb történészek előtt is – mintegy kőbe vésték a róla alkotott pozitív történelmi véleményt.

Az adott körülmények közepette a magyarországi szerbség megkülönböztetett figyelmét igazolja az a tény, hogy már közvetlenül Széchenyi halála után figyelemmel kísérte a történéseket, és már szinte halálának pillanatában meghatározta Széchenyi István történelmi helyét nemcsak a szerbség, hanem a magyarság szempontjából is. A *Srbski dnevnik*⁶ Széchenyi halálhírére a következőket írta: „Múlt vasárnap, a római húsvét első napján, egész Magyarországot, de különösen a magyar népet pótolhatatlan veszteség érte, amelyet sohasem fognak elgyászolni. Ezen a napon, március 27-én, a Bécs melletti Döblingben megtért őseihez Széchenyi István gróf.

Nincs Magyarországon olyan ember, aki ne hallott volna gróf Széchenyi Istvánról. Senki sem törekedett nála jobban arra, hogy Magyarország anyagiak-

⁵ Slavko Gavrilović (1924–2008) történész, akadémikus, egyetemi tanár. 1953 és 1955 között a Vajdasági Múzeum munkatársa. Több évtizedes tanári munkája során a jugoszláv népek történetét adta elő. A Vajdasági Történeti Intézet egyik alapító tagja volt (1968). Tudományos érdeklődésének középpontjában a magyarországi szerbség, a határörvidék, az első szerb felkelés és az 1848/49-es forradalom története állt. A budapesti és bécsi levéltárakban végzett széles körű kutatásainak eredményeként több önálló művet és tudományos értekezést írt és szerkesztett.

⁶ *Srbski dnevnik* – Újvidéken 1852-től hetente kétszer megjelenő lap. Liberális nézetei miatt 1864-ben, a császári és a szerbiai cenzúra hatására megszüntették megjelenését.

ban fölemelkedjen. A magyar népnek nem lesz többé ilyen nagy fia, aki ilyen sokat tesz nemzete szellemi és anyagi fejlődéséért, mint ő. Mindenét, amije volt, szívét, lelkét és gazdagságát a magyar népnek szentelte, ezért még az ellenségei is, mert másképpen nem is titulálhatták, a »legnagyobb magyarnak« nevezték. – Széchenyi halálhírét minden pesti újság gyászkeretben az első oldalon közölte.»⁷ Majd a nekrológ írója arról is tudósít, hogy Széchenyi temetését szerdára tervezték, de már kedden eltemették. Temetésén kevesen voltak, 50–60 nemes azonban összegyűlt, s a lelki üdvéért szolgáltatott gyászmise után földi maradványait cenki birtokára szállították. „Széchenyi halálhíre nagyon megrázta a magyarokat, gyászolja a Magyar Akadémia is, tagjai pedig a híradás szerint egy hónapig gyászruhában fognak járni.”

Széchenyi István haláláról és egyéniségének nagyságáról a Matica srpska közlönye, a Budán megjelenő *Srbski Letopis* 1860-ban megjelent első kötetében valószínűleg Antonije Hadžić írt búcsúztatót. Ő Széchenyi halálának napját, 1860. április 8-át, a magyar történelem „legsomorúbb” napjának tartotta, mert „ezen a napon fejeződött be a magyar nemzet legnagyobb fiának”, Széchenyi Istvánnak az élete. „Kevés olyan példát találunk a történelemben – írta a méltató –, hogy valaki nemzetében úgy lett közkedvelt, hogy azt állandóan bírálta, hibáit és tévedéseit állandóan felrótta, és szinte arra kényszerítette, hogy anyagiakban és erkölcsileg fölemelkedjen. Széchenyi mindezt megtette, és azon kevesek közé tartozott, akiknek sikerült közkedvelté válniuk a különben igen hiú nemzet szemében.” „A haza és haladás fogalma egyet jelentett Széchenyi nevével.” (HADŽIĆ, A. 1860)

„Volt azonban egy időszak, amikor [a magyarság] saját tüzes véréből vezérelve elhagyta legnagyobb jótevőjét, nem hallgatta meg tanácsait, sem pedig látnoki szavait, de most, halála után ismét fellobbant a nemzetben ez a szeretet... Fiai tőle tanulhatták meg, hogyan kell a hazáért dolgozni, és érte mindent feláldozni.”

A *Srbski dnevnik* május 12-i számában már arról tudósított a *Pester Lloyd*ra hivatkozva, hogy a Széchenyi lelki üdvéért tartott gyászmiséket betiltották. Majd pár nappal később arról, hogy Döblingben Széchenyi István gróf volt titkára, Kiss Márton is „hirtelen megőrült”. Ezekből a hírekből arra is lehet következtetni, hogy a szerb közvélemény is kételkedett a Széchenyi István elhalálzásának körülményeiről terjesztett hivatalos hírekben.

Széchenyi Istvánnak a szerbek előtti tekintélyéről szólnak azok a hivatkozások, amelyekről Jakov Ignjatović írt Sima Milutinović Sarajlija⁸ kapcsán, „Simo [Milutinović Sarajlija] Széchenyi István grófot igen tisztelte, mert minden te-

⁷ *Srbske narodne novine*. Br. 14. Pešta, 10. februar 1860.

⁸ Sima Milutinović Sarajlija (1791–1847) szerb író P. P. Njegoš tanítója, korának haladó szellemű egyéniségével, így J. W. Goethével is kapcsolatban állt.

vékenységét arra összpontosította, hogy »a magyar nemzet számára szükséges változásokat« elérje.” (IGNJATOVIĆ 1861)

Halálának huszadik évfordulóján Jovan Jovanović Zmaj *Starmali* c. folyóirata közöl „verses megemlékezést Széchenyiről:

Se nem ama bronzba öntött szoborhoz – hanem a hús-vér emberhez

Ünneplik ma emlékedet,
 Bronzba öntött hú képedet,
 Koszorúkkal ünnepelnek –
 S ki is érdemelted.
 [...]
 Így az egyik, úgy a másik,
 Ki hogy látott, most úgy szólott,
 Dicsérik a gondolkodót,
 A népbarát, nemes grófot.
 Mi meg szerbek, a nagy csendből,
 Az egykori Vajdaságból,
 Mostohái a hazának,
 Kiket senki már nem pártol,
 Árván itt künn álldogálunk,
 S csak bekandikálunk.
 Pedig ma is csupasz fővel
 Ünneplünk az ünneplőkkel,
 Hisz elsőnek törekedtél,
 Ne legyen itt más, csak testvér,
 És hogy „Ázsiát kiirtsad!”
 Hej, ha Isten adta volna,
 És megtartják jó tanácsod,
 Koszorúd ma több fonódna,
 S szobrodon még szebb virágok,
 A hazát nagy koszorúként
 Ölelné át a szivárvány,
 S mostohaként most alatta
 Egy lélek sem állna árván.⁹ (ZMAJ J. J.:1880)

A mai szerb közvélemény Széchenyi István grófról a gimnáziumok 3. osztályainak szánt történelem-munkafüzetből szerezhet tudomást. Az ismertető so-
 katmondó, szuggesztív címmel jelent meg: *Identitet srba* (A szerbek identitása)

⁹ J. J. Zmaj versét Csuka Zoltán fordította.

– *Radna sveska iz istorije za III razred gimnazija*, szerzője pedig Radoš Ljušić belgrádi történész. (LJUŠIĆ R.:2002) *A magyarok a szerbek északi szomszédai* cím alatt foglalkozik a harmadikos tanterv alapján a magyarországi nemességgel a szerző, majd a magyarok étkezési szokásai, legismertebb táncuk, a csárdás ismertetése után kerül a munkafüzetben bemutatásra Széchenyi István, a „19. század három kiemelkedő politikai vezéregyéniségének egyike”. Széchenyit Ljušić Sava Babićnak *A magyar civilizáció* című könyvére hivatkozva mutatja be. Liberális reformerként és érdeklődő utazóként jellemzi, aki nyugati utazásait követően megjárta Szerbiát, valamint a dunai hajózás és úthálózat kiépítésén munkálkodott. A Duna szabályozásán való ténykedésére is felhívja a figyelmet, valamint arra, hogyan jött rá Széchenyi, mi minden okozta, hogy Magyarország a többi nyugati államhoz viszonyítva lemaradt. „Művelt és távolba látó kultúremberként Magyarország szakmai és műszaki fejlődését szorgalmazta. Taktikus és óvatos reformer volt, állandóan szem előtt tartotta, hogy *az udvarral való összetűzése ne idézzon elő katasztrófát...*” „... Egyszóval nagy formátumú egyéniség volt, hatalmas munkabírású, nagy ötletek és praktikus megoldások embe-re.” Majd Hamvas Bélát idézve arra is kitér, hogy Széchenyi nézetei szerint az egységes nemzetet azok alkotják, akik magyarul beszélnek, de Magyarországot abban a korban különböző területek és „különböző magyarok” összessége alkotta, hogy „azokat, akik nem magyarok, most ne is említsük”. A magyarok pedig ezért nem lettek Nyugat-Európa része – fejezte be a gimnazistáknak szánt méltatást a szerző. Érdekesnek tűnik a tény, hogy a szerb identitástudat megalapozásához Széchenyi életművének és történelmi egyéniségének példájára is szüksége volt a tankönyvíróknak.

Majd a diákoknak szánt kérdések közül Széchenyivel kapcsolatban a következőkre várták a választ: Miben jeleskedett Széchenyi gróf? Miért volt fontos a Vaskapu szabályozása a 19. század első felében? Milyen munkálatokat végzett Széchenyi a Vaskapunál, és ezek milyen hatással voltak a közlekedésre, és ennek melyik ágára? Miért tulajdonít Széchenyi ekkora jelentőséget a nyelvnek a nemzetté válás folyamatában? Kisérelj meg bővebb információkat szerezni arról, mikor kezdte meg munkáját a Magyar Tudományos Akadémia? Mikor és miért tűztek össze a magyarok és a szerbek Széchenyi korában? (LJUŠIĆ 2002)

A munkafüzet Széchenyi-képe természetesen már mást mutat, mint az idézett művek többsége. Mindent magában foglal – a kitüntető véleménytől a kiemelt reformátori szerepig –, csak azt nem, amiért Széchenyi István a magyarországi szerbség osztatlan megbecsülését élvezte, tehát az Akadémián elhangzott beszédét. Ezt a megítélésben mutatkozó eltérést a magyarországi és „szerbiai” szerbség Széchenyi-képe közötti különbözőségnek is tulajdoníthatjuk. Meglátásunk szerint a szerbeknek a „legnagyobb magyar”-ról alkotott változatlanul pozitív történelmi arculatát távlatilag éppen az Akadémián elhangzott beszéde alapozta meg.

IRODALOM

- JOVANOVIĆ, Nebojša 2002. *Leksikon ličnosti u udžbenicima istorije*. Novi Sad.
- SZÉCHENYI István 1978. *Napló*. Budapest.
- SZÉCHENYI István 1903. *Válogatott munkái II*. Budapest.
- KRESTIĆ, Petar 2003. *Mađarsko-srpska prožimanja tokom prve polovine XIX veka: Primer Stefana Sečenjija*. Kovaček Božidar–Petar Lastić (szerk.) *Iz istorije srpsko-mađarskih kulturnih veza*. Novi Sad–Budimpešta, 101–106.
- KIRILOVIĆ, Dimitrije 1934. Pomadarivanje u bivšoj Ugarskoj. *Glasnik istorioskog društva u Novom Sadu*. Sveska 17, 18, 19. Knjiga VII. Sv. 1–3. Novi Sad, 284.
- GALÁNTAI József. *Nemzet és kisebbség Eötvös József életművében*. Budapest, 9.
- GAVRILOVIĆ, Slavko 1981. *Kulturno-politički razvitak Srba u Habsburškoj monarhiji*. Slavko Gavrilović et al. (szerk.) *Istorija srpskog naroda*. Peta knjiga, drugi tom, Beograd, 1981, 41.
- HADŽIĆ, Antonije 1860. Stefan Sečenji. *Srbski letopis I*. Budim.
- IGNJATOVIĆ, Jakov 1865: Tri srbska pisatelja. *Danica*. Novi Sad.
- JOVANOVIĆ, Jovan Zmaj 1880. Sečenjiju. *Starmali*. Br. 105. Novi Sad. *A szomszéd népekkel való kapcsolataink történetéből*. Válogatás hét évszázad írásaiból. Kemény G. Gábor (szerk.) 1962. Budapest, 222.
- RADOŠ, Ljušić 2002. *Identitet Srba*. Radna sveska iz istorije za III razred gimnazije. Novi Sad, 42–44.

*The Place of István Széchenyi, the “Greatest Hungarian”,
in Serbian Historical Consciousness*

Serbian historical literature seldom adopts an attitude towards Hungarian historical personalities, and when it does, it usually tends to be negatively inclined. István Széchenyi is among these rare exceptions. The author of this study deals with Széchenyi's Serbian connections and the images of Széchenyi in the Serbian historical literature of Serbs, both in Hungary and Serbia, with special regard to the circumstances and reactions to the death of the “great Hungarian”.

Keywords: Serbs, language use, reformer, historical image, death, burial, historical personality